

УДК 330.341.1

Соломонко Д.О., асистент©*Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького***ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО
СЕКТОРА НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ**

У статті досліджується і аналізується національний і світовий досвід впливу інноваційних діяльності підприємств аграрного сектора на місцевий економічний розвиток.

Ключові слова: *аграрний сектор, інноваційна діяльність, сталий розвиток, місцевий економічний розвиток.*

Вступ. Розвиток інноваційної діяльності підприємств визначально впливає на забезпечення сталих темпів економічного розвитку регіональних економічних систем. Підприємства аграрного сектора економіки істотно впливають на місцевий економічний розвиток, оскільки забезпечують формальну і неформальну зайнятість понад 7 млн. осіб в Україні. Водночас прийняті на національному рівні нормативні акти, зокрема “Державна програма активізації розвитку економіки на 2013-2014 рр.” [1] передбачає через Державний фонд регіонального розвитку активізацію механізмів державно-приватного партнерства з метою реалізації не лише виключно інфраструктурних проєктів, але і пріоритетних проєктів, що формують синергію розвитку економічного потенціалу в аграрному секторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам впливу інноваційної діяльності підприємств на економічний розвиток регіону присвячено цілий ряд наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких В.М. Геєць, М.А. Хвесик, В. М. Полтерович, Г. В. Колодко, Б.Й. Пасхавера, Б.М. Пунько, І.Г. Костирко та інші. Проте питання взаємної узгодженості цілей інноваційної діяльності підприємства з пріоритетами місцевого економічного розвитку, зокрема узгодженістю з політикою розвитку сільських територій, висвітлене недостатньо.

Мета дослідження полягає в узагальненні та теоретичному обґрунтуванні основних засад ефективності впливу інноваційної діяльності підприємств на сталий розвиток сільських територій.

Виклад основного матеріалу. Досягнення стратегічних соціально економічних цілей, задекларованих в Програмі економічного розвитку Президента України на 2010-2014 роки “Заможне суспільство, ефективна економіка, конкурентоспроможна держава” [2], вимагає розробки і впровадження механізму місцевого економічного розвитку через активізацію підприємницької ініціативи та інноваційної діяльності економічних суб’єктів.

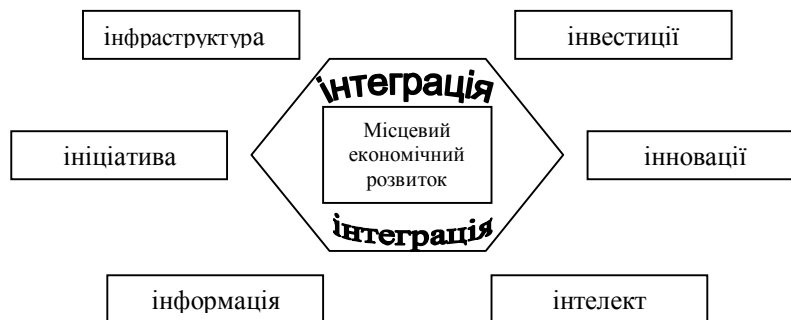
Лише в цьому випадку сформулюються передумови для активізації економічної діяльності на засадах сталого розвитку.

На думку академіка РАН В.М. Полтеровича [3], галузеві реформи успішні коли існують позитивні інституційні очікування, тобто погоджуються на наступний крок у випадку, коли попередні кроки реформ довели свою успішність, зокрема приватизація і зміна форми власності в АПК створює передумови для ринку сільськогосподарських земель.

Розвиток економічних систем за принципами неоліберальної економіки, за визначенням польського економіста Г. Колодко, послабив регулюючий вплив держави заради зростання доходів найбільш заможних суспільних груп [4], які в Україні мають безпосередній вплив на прийняття рішень відносно не сутності самих реформ в АПК, а щодо конкретних механізмів і часових рамок їх реалізації, а простіше кажучи – конкретних річних програм бюджетного фінансування.

Укладачі посібника [5] пропонують визначати місцевий економічний розвиток як спільну, скоордиовану місцевою владою із залученням бізнесу діяльність громад, орієнтованих на зростання добробуту, направлених на реалізацію перспективних проєктів, здійснення яких дозволяє громаді підвищити конкурентоспроможність і поліпшити економічний розвиток свого середовища і, як наслідок, покращити якість життя населення [5, с. 89].

На думку авторів, при визначенні можливостей зростання потенціалу місцевого економічного розвитку, необхідно враховувати реальний та перспективний стан запропонованих складових економічної системи і характер причинно-наслідкових зв'язків в конкретних умовах (рис.1).

Рис.1. Концепція механізму місцевого економічного розвитку.

Джерело: розробка автора.

Як слушно зазначають І. Костирко і Т. Гром'як, основний виклик політики розвитку сільських територій полягає в обґрунтуванні збалансованості між економічними, екологічними і соціальними складовими сільського розвитку з урахуванням структури і потенціалу реального сектора, утвореного під впливом політико-олігархічних груп та великих аграрних холдингів [6, с. 4].

Однією з проблем інституційної системи в АПК є складність визначення осіб винних за негативний хід трансформаційних процесів. За вдалим твердженням академіка НАН України В. М. Геєця, “знаходяться напіввідповідальні – відповідальні тільки за позитивні результати, а за негативні наслідки відповідальних немає, все слалося саме собою” [7, с. 8].

Довіра у суспільстві, на думку відомого футуролога Ф. Фукуями [8], дозволяє ставити під сумнів рішення, що відображають інтереси груп впливу, при цьому формуючи закономірний більш-менш інституціалізований механізм розподілу ресурсів через громадські організації за умов поточного розриву у соціальних цінностях.

Одним з прикладів успішної ініціативи місцевого економічного розвитку сільських територій США є програма “Страйк Форс”, реалізація якої почалася з 2010 року і на даний час реалізується в 13 штатах США загалом охоплюючи понад 400 локальних громад. Одним з основних критеріїв відбору для участі в програмі – перевищення 20 % бар’єру бідності населення в громаді. Основна мета програми – збільшення інвестицій в розвиток сільських територій. Реалізація ініціативи “Страйк Форс” в штаті Джорджія передбачає технічну підтримку формування кооперативних структур бізнес в галузі козівництва. Крім того реалізація програми передбачає надання фермерським господарствам грантів на технологічну модернізацію виробництва в сумі до 35 тис дол. США [9].

Реалізація подібної програми в Україні на загальнонаціональному рівні для активізації місцевого економічного розвитку була б доцільною. Однак необхідно враховувати, що будь-які податкові послаблення та державні преференції в умовах міжгалузевої боротьби груп впливу за привілеї для конкретних регіонів, на прикладі ініціатив точкового відновлення діяльності вільних економічних зон, що фактично розглядаються як внутрішні оффшори, а не спрямовані на загальний прогрес галузі, сприймаються суспільством негативно.

Проте досвід окремих процесів свідчить про складність врахування комплексного впливу окремих рішень щодо розвитку АПК регіону. Таким чином увага приділяється скоріше безпосереднім (на 3-5 років), а не віддаленим наслідкам реалізації пріоритетів. Наприклад, важлива увага розвитку аграрного сектора Львівської обласні до 2015 року приділяється розвитку фермерських господарств сімейного типу у молочному скотарстві. Дана ціль орієнтована на збільшення виробництва товарного молока, яке напряму або за посередництва сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу буде реалізоване як молоко із вищими за середні в регіоні якісними показниками. Проте не враховується потреба утилізації відходів тваринництва у сільських громадах, оскільки великотоварні виробники рослинницької продукції вже сформували усталені канали та зв’язки забезпечення виробництва матеріально-технічними ресурсами. Таким чином утилізація відходів тваринництва у селах, де діятиме 15-25 сімейного типу фермерських господарств у молочному скотарстві може перетворитися на екологічну проблему із складно контрольованими наслідками.

Зазначимо, що очевидно існують відносно компактні з технологічної точки зору підходи утилізації відходів тваринництва, зокрема біогазу. Регіональні цільові програми фактично орієнтовані на підтримку проектів розвитку сонячної енергетики в сільській місцевості на Львівщині до 2015 року. Крім того у структурі інвестицій в основний капітал регіону за 2001-2010 рр. питома вага підприємств у структурі капіталовкладень скоротилася з 76,2 % до 49,3 %.

В країнах ЄС доволі успішними є проекти розвитку аграрного бізнесу на прикладі профінансованого ЄС “Проекту Біобізнес” (Biobusiness Project), що орієнтується на впровадження в галузях молочного скотарства індивідуалізованих систем дистанційного контролю фізіологічного стану і продуктивності тварин з використанням досягнень інформаційних технологій (Precision Livestock Farming). Чотирирічний проект фінансується ЄС і реалізується 10 партнерами з академічного та виробничого секторів і загалом орієнтований на визначення стану добробуту та біобезпеки свійських тварин у фермерських господарствах і їх широкого впровадження.

Наукові установи аграрного профілю та університети Львівщини на жаль обмежено приймають участь у подібних транскордонних проектах. Водночас, як зазначає академік НАН України В.П. Семиноженко, віддача вітчизняних науковців на 1 дол інвестицій у науку у 5 разів вища, ніж від науковців у США та у 7 разів вища, ніж від японських колег [10]. Оцінка людського капіталу в галузях сільського господарства України у поточному столітті зменшилася на 16,7 % і за оцінкою науковців ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України” скоротилася з 517,3 млрд. грн у 2001 р. до 379,2 млрд. грн у 2010 р. [11].

Відповідно до результатів дослідження міжнародної консалтингової компанії “Делойт” в країнах Центральної Європи “Корпоративний науково-дослідний звіт” [12], 75 % польських підприємств планують протягом найближчих п’яти років збільшувати витрати на дослідження і розробки. При цьому в Польщі лише 41 % підприємств знало про можливі дотації та пільги в оподаткуванні від здійснення інноваційної діяльності, а скористалося ними лише 16 % підприємств. Досліджуючи частку витрат підприємств на НДДКР в загальній структурі витрат на інноваційну діяльність встановлено, що у Польщі підприємці фінансували лише 24,7 % сукупних витрат на НДДКР в національному господарстві, а в Словаччині, Чехії і Угорщині відповідні значення становили 33,9%, 46,9 % та 47,5 % відповідно. Однак майже 66 % підприємців при здійсненні інноваційної діяльності здійснювали коопераційний зв’язок з іншими суб’єктами підприємництва, університетами або науковими установами.

Слід зазначити, що лише за період програми розвитку сільських територій Польщі на 2007-2013 рр. (PROW 2007-2013), в республіці зареєстровано Європейською Комісією 36 регіональних продуктів і 1200 продуктів традиційних, що вказує на ексклюзивність виробництва відповідних продовольчих товарів в Польщі. Наявність виробництва таких продуктів стимулює розвиток підприємств харчової та переробної промисловості на

локальному рівні гмін і забезпечує ефективне використання ресурсного потенціалу. Подібні підходи, на думку авторів, дали змогу активізувати місцевий економічний розвиток через організовану системну підтримку виробникам органічної сільськогосподарської продукції у Львівській області і локальним підприємствам харчової промисловості.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу зробити висновки, що на даному техніко-економічному рівні інноваційна діяльність підприємств аграрного сектора регіону дасть змогу активізувати місцевий економічний розвиток за умов чіткої взаємодії і інтеграції між ланками та механізмами управління через встановлену пріоритетність впливу на визначені в запропонованому механізмі чинники сільського розвитку.

Література

1. Державна програма активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки : Постанова Кабінету Міністрів України № 187 від 27.02.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246247059&cat_id=244203594.
2. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf.
3. Полтерович В.М. Перспективна ли “новая модель роста” / В.М. Полтерович // Прямые инвестиции. – 2012. – № 5 (121). – С.18-19.
4. Колодко Г. В. Мотыльки мыльных пузырей / Г. В. Колодко [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.rg.ru.
5. Територіальний розвиток в Україні: розвиток агломерацій та субрегіонів : посібник – К.: Проект USAID “Локальні інвестиції та національна конкурентоспроможність”, 2012. – 189 с.
6. Костирко І. Моделирование сільського розвитку / І. Костирко, Т. Гром’як // Аграрна економіка. – 2013. – Т.6. – № 1-2. – С. 3-10.
7. Геєць В. Навігатор у блукаючому світі / В. Геєць, А. Гриценко // Економіка України. – 2009. – № 9. – С. 4–18.
8. Фукуяма Ф. Великий разрыв / Ф. Фукуяма. - М.: ООО “Издательство АСТ”, 2004. – С.8.
9. Strike Force Initiative: USDA Report [Electronic resource]. – Mode of access: www.usda.gov.
10. Семиноженко В.П. За ефективністю використання фінансових ресурсів на наукові дослідження Україна випереджає провідні країни світу / В.П. Семиноженко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua.
11. Пасхавер Б.Й. Аграрний сегмент національного багатства / Б.Й. Пасхавер // Економіка України. – 2013. – № 2. – С.49-59.
12. Corporate R&D Report (Central European Countries) [Electronic resource]. – Mode of access: www.deloitte.com.

Summary

Solomonko D.O.

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskyj*

**INFLUENCE OF INNOVATIVE ACTIVITY OF AGRICULTURAL
ENTERPRISES IN LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT**

In the article the main national and international experience of innovative activity in agricultural enterprises influence on local economic development are explored.

Key words: *agrarian sector, innovative activity, sustainable development, local economic development.*

Рецензент – д.е.н., професор Музика П.М.